

Усі зазначені проблеми необхідно вирішувати шляхом внесення відповідних змін та доповнень до КПК України.

Участь оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні злочинів у сфері міжнародного студентського має складатися з двох взаємопов'язаних елементів: а) проведення процесуальних дій за дорученням слідчого, прокурора або за погодженням з ними; б) проведення комплексу заходів в межах справи оперативного супроводження кримінального провадження.

До заходів оперативного супроводження кримінального провадження у досудовому розслідуванні злочинів у сфері міжнародного студентського обміну потрібно віднести: 1) опитування осіб за їх згодою; 2) огляд публічно доступних об'єктів; 3) огляд публічно недоступних об'єктів за згодою осіб у розпорядженні (користуванні) яких вони перебувають; 4) збирання публічно доступної інформації з будь-яких джерел; 5) одержання конфіденційної інформації за згодою осіб, які володіють доступом до неї; 6) візуальне спостереження у публічно доступних місцях; 7) короточасне впровадження до криміногенного середовища; 8) аналітичну розвідку; 9) радіотехнічну розвідку.

Справа оперативного супроводження кримінального провадження у досудовому розслідуванні злочинів у сфері міжнародного студентського обміну має заводитися на підставі постанови оперативного працівника, за погодженням з процесуальним керівником досудового розслідування та слідчим. Дану постанову має затверджувати керівник оперативного підрозділу. Про проведення будь-яких заходів (та їх результати) в межах справи оперативного супроводження кримінального провадження мають бути повідомлені слідчий та прокурор.

Організація участі оперативних підрозділів у досудовому розслідуванні злочинів у сфері міжнародного студентського обміну має три рівні. Загальний – організація використання сил і засобів оперативних підрозділів для розслідування досліджуваної категорії злочинів загалом. Особливий – організація використання сил і засобів оперативних підрозділів в межах досудового розслідування конкретних злочинів у сфері міжнародного студентського обміну. Спеціальний – організація проведення конкретних процесуальних дій та заходів оперативного супроводження кримінального провадження.

Одержано 13.10.2017

УДК 343.14

Наталія Петрівна ЧЕРНЯК,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ;

Юлія Костянтинівна ІВАНЕНКО,

курсант 4 курсу Дніпропетровського
державного університету внутрішніх справ

СЛІДЧИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ: СУЧАСНА ПРАВОВА РЕГАМЕНТАЦІЯ ТА ЙОГО ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

В умовах реформування законодавства та перебудовою правоохоронних органів нашої держави неабияке значення має внесення численних змін до Кримінального процесуального кодексу України прийнятого в 2012 році. В умовах євроінтеграційних процесів кримінальне процесуальне законодавство має відповідати європейським стандартам, тому актуальним залишається питання наукової розробленості й практичної значущості системи організації та проведення слідчих (розшукових) дій, які використовуються не лише в слідчій практиці.

Чинний кримінальний процесуальний кодекс України висуває вимоги щодо встановлення не просто істинних, а й достовірних знань про обставини вчиненого кримінального

правопорушення, тому при розслідуванні кримінальних правопорушень часто виникає необхідність проводити експериментально-дослідні дії. Проведення такого роду експериментальних досліджень здійснюється за допомогою такої слідчої (розшукової) дії як «слідчий експеримент». Організаційно-практичне значення даної слідчої (розшукової) дії обумовлене активною протидією досудовому розслідуванню, багатоепізодністю і складністю кримінальних правопорушень та наявністю протиріч й істотних розбіжностей.

Слід зазначити, що слідчий експеримент в більшості випадків, спрямований на перевірку вже зібраних фактичних даних та доказів у відповідному кримінальному провадженні. Слідчий експеримент може бути проведено тоді, коли є сумніви в можливості існування якихось даних, подій або вчинення певних дій за певних умов, що мають значення для розслідування кримінального правопорушення.

Отже, слідчий експеримент – це слідча (розшукова) дія передбачена ст. 240 КПК України, котра полягає у здійсненні досліджень з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення [1].

Щож до самого поняття «експеримент» (від лат. *experimentum* – іспит, дослідження) слід наголосити, що це – метод імперичного пізнання, за допомогою якого в контрольованих і керованих умовах отримують знання щодо зв'язків між явищами і об'єктами або виявляють нові властивості об'єктів і явищ [2]. Проте слід розмежовувати слідчий експеримент від експерименту як загальнонаукового методу дослідження, що часто використовується при провадженні слідчих (розшукових) дій.

Ведеться багато дискусій з приводу того до яких слідчих (розшукових) дій необхідно відносити слідчий експеримент, до похідних чи першочергових. Так загальноприйнятим є усталене правило, що ця слідча (розшукова) дія проводиться на подальшому етапі досудового розслідування. Проте С. І. Новикова та Ш. Ш. Ярамиш'ян не погоджуються з даною інтерпретацією, оскільки несвоєчасність проведення такої слідчої (розшукової) дії може негативно позначитись на якості досудового розслідування [3].

Тому слідчий експеримент – є пізнавальною слідчою (розшуковою) дією, сутність якої полягає у проведенні досліджень, що пов'язані з встановленням, перевіркою або оцінкою слідчих версій про можливість або неможливість існування певних обставин, що мають значення для розслідування кримінального правопорушення [4].

Відповідно до норм КПК України до участі в слідчому експерименті можуть бути залучені підозрюваний, потерпілий, свідок, захисник, представник, та за необхідності може бути залучений спеціаліст [1].

Так, І. М. Лузгін визначав сутність експериментального методу дослідження фактів та явищ у такому вивченні об'єкту, коли створюються штучні умови необхідні для виявлення тих чи інших властивостей необхідних для встановлення обставин кримінального правопорушення. Це свого роду випробування, які допомагають виділити явище, котре цікавить, та пізнання його природи, сутності та походження, котре надає змогу встановити можливість існування в схожих умовах аналогічного явища, або діяння в минулому [5].

Не варто забувати й про те, що перевірка показань на місці дещо відрізняється від слідчого експерименту, а саме сутністю та суб'єктом. Це зумовлено тим, що перевірка проводиться з особою, яка безпосередньо сприймала подію, а суб'єкт розкриває спосіб вчинення кримінального правопорушення шляхом демонстрації за допомогою імітаційних засобів на місці події. При слідчому експерименті ж дослідні дії – є його сутністю та служать методом одержання й перевірки інформації [6].

Підсумовуючи вищевикладене необхідно зазначити, що слідчий експеримент є досить складною дією, та в деяких випадках – необхідною, адже результат правильно проведеного слідчого експерименту мають важливе значення у процесі доказування та доведення вини особи, яка підозрюється у вчиненні злочину.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 10.10.2017). 2. Грицанов А. А. Новітній філософський словник. 2004. URL: <http://kniga.scienceontheweb.net/poveyshiy-filosofskiy-slovar.html> (дата звернення: 10.10.2017). 3. Новиков С. И., Ярамышьян Ш. Ш. Следственный эксперимент при расследовании дорожно-транспортных происшествий: учеб.

пособие. Киев: НИИРИО КВШ МВД СССР, 1986. С. 10. 4. Белкин Р. С. Эксперимент в следственной, судебной и экспертной практике. М.: Юрид. лит., 1964. С. 5. Лузгин И. М. Методологические проблемы расследования. М., 1973. 6. Салтєвський М. В. Криміналістика: підручник: у 2 ч. Ч. 2. Харків: Консум, 2001. С. 225.

Одержано 13.10.2017

УДК 343.13

Руслан Павлович ЧИЧА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3267-2840>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ В РІШЕННЯХ СЛІДЧОГО ДАНИХ ПРО ОСОБУ НЕПОВНОЛІТНЬОГО ПІДОЗРЮВАНОГО

Поняття неповнолітнього можна знайти в багатьох галузях права, де воно має специфічний зміст, обумовлений особливостями суспільних і правових відносин, врегульованих тією чи іншою галуззю права.

Стосовно сучасного погляду на загальноюридичне поняття «неповнолітній» в законодавстві України, необхідно відразу ж зауважити, що згідно з положеннями цивільного кодексу України воно нерозривно пов'язано з поняттям цивільної дієздатності фізичної особи. Так, частковою цивільною дієздатністю наділені особи, які не досягли чотирнадцяти років (малолітні особи, ст. 31 ЦК України), а неповною цивільною дієздатністю наділені особи, які не досягли вісімнадцяти років (неповнолітні особи, ст. 32 ЦК України), що свідчить про диференційований підхід у цивільних правовідносинах до обсягу прав людини в залежності від віку. У кримінальному праві також існують чіткі правила визначення виду та особливостей покарання в залежності від віку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення і відповідно до якої вживаються терміни «неповнолітній», «особа, яка не досягла віку кримінальної відповідальності» (ст. 22, ст. 97–108 КК України).

Кримінальне процесуальне законодавство України враховує вік особи при провадженні кримінального судочинства в цілому і визначає низку особливостей, що стосуються прийняття процесуальних рішень зокрема.

Особлива увага до особи неповнолітнього цілком зрозуміла, враховуючи ту соціальну роль, яка відводиться неповнолітнім особам в суспільстві, та необхідність звести до мінімуму вплив кримінального судочинства, притягнення неповнолітньої особи до відповідальності, на її подальший розвиток та формування як повноцінної особистості.

Кожен слідчий знає про те, що поява в справі неповнолітнього потерпілого або свідка «додає» певний обсяг роботи. Так, необхідність, наприклад, визначати нових суб'єктів: законного представника неповнолітнього потерпілого, психолога, педагога, лікаря ускладнює процедуру виклику на допит. Слідчий повинен заздалегідь планувати ті чи інші дії за участю неповнолітнього та враховувати особливості поведінки, психології неповнолітньої особи приймаючи рішення в кримінальному провадженні. Зрозуміло що всі ці проблеми загострюються, коли у кримінальному провадженні з'являється неповнолітній підозрюваний. Слідчий повинен вирішувати питання про призначення захисника, обрання запобіжного заходу, виклику неповнолітнього підозрюваного, повідомлення про підозру і допиту за участю батьків, законних представників, педагога, лікаря та ін. Особливо ретельно слідчий повинен підходити в даному випадку і до вивчення особи неповнолітнього підозрюваного.

Специфіка отримання та застосування фактичних даних про особу неповнолітнього підозрюваного не викликає сумнівів, зокрема, і з огляду на використання таких даних при